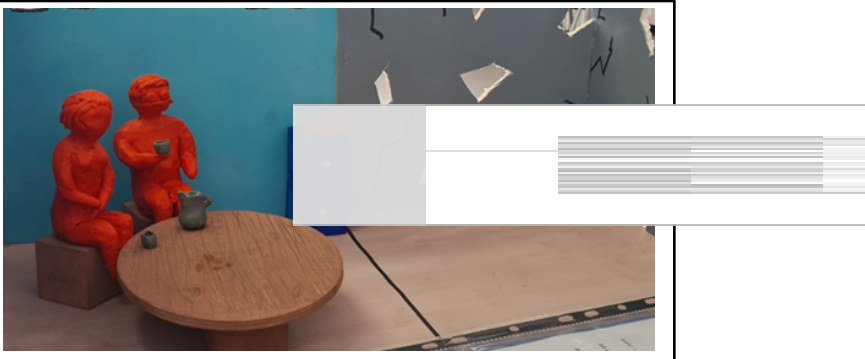
תוצר יצירתי שיתופי – תוצר לדוגמה – צוות של שני אנשים - עברית

פרטים אישיים

שם המפמ"ר:	ענת צידון
שם איש הקשר:	טליה אמודאי
תחום הדעת:	תנ"ך ממלכתי

תשפ"ז

1212

צרף תצלום של התוצר היצירתי		01
		אורי כהן רחל לוי
		אברם, שרי והגר : " ויבוא אל הגר"- מה עשיתי?
		תשפ"ז
		חומרים: פלסטלינה, עץ וקרטון ויצירת הדמויות מהפלסטלינה

הדגם המפוסל מתייחס לבראשית ט"ז פסוק ד' כאשר אברם "ויבוא אל הגר".
הדמויות המופיעות בדגם הם: אברם והגר בצבע אדום ושרי בצבע אפור. הן עשוית מפלסטלינה כדי שתהיה אפשרות לעצב אותן על פי הפרשנות שלי בעזרת הגמישות של הפלסטלינה, וליצור מוחשיות לסיטואציה עד כמה שאפשר. בדגם אברם והגר יושבים יחד מדברים ושותים ושרי יושבת בצד עם ראש כפוף, דבר המרמז על הקושי שלה, כאילו אינה רוצה להביט עליהם. כמו כן ישנו שולחן שעשוי מעץ ושידה מפלסטלינה המהווים חלק מהרהיטים בבית אברם ושרי ..

תיאור הנושא/ הסוגיה/ הדילמה		היצירה נסמכת על הרעיון הגדול:" ליחסים בתוך המשפחה עשויים להיות השלכות הרות גורל". היא מתייחסת לסיטואציה בפרק ט"ז, שבה אברם "ויבוא אל הגר ", סיטואציה שהפכה אותם מזוג חשוך ילדים למשפחה מורכבת: בעל אחד, גבירה, שפחה ושני בנים מאימהות שונות. ההתנהלות כמשפחה מורכבת, גרמה לקונפליקטים רבים והייתה לה השפעה ניכרת על מערכות היחסים במשפחה. **ההבטחה של אלוהים** לאברם כי "וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל " (בראשית י"ב, פסוקים ג', ז') וההבטחה שאברם יחבוק בן משלו (בראשית ט"ו, פסוק ד'), אינה מתיישבת עם עקרותה של שרי (בראשית ט"ז, פסוק א') ואמירתו של אברם " הֵן לִי לֹא נָתַתָּה זָרַע וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי" (בראשית ט"ו, פסוק ג').

		"יריית הפתיחה" של מערכת היחסים העכורה במשפחת אברהם היא בפרק ט"ז כאשר שרי רואה בהגר את הפתרון לעקרותה ומחליטה לעשות כפי שמקובל **בחוקי המזרח הקדום.** שרי מביעה תקווה "אולי אבנה ממנה", ומכריזה שתכיר כבנה את הילד שהגר תלד. בעקבות כך שרי מחליטה לעשות מעשה. היא מציעה לתת לאברם את שפחתה הגר לאשה על מנת שתיבנה ממנה ואברהם יזכה לבן וכך תתממש ההבטחה שניתנה לאברם על ידי האלוהים. אברהם נענה להצעתה, " וַיָּבֹא אֶל־הָגָר" והתוצאה "וַתַּהַר" הגר (בראשית ט"ז פסוק ד'). מסתבר שלאחר שהגר הרתה, "וַתֵּקַל גְּבִרְתָּהּ בְּעֵינֶיהָ " (בראשית ט"ז פסוק ד'). הגר מתנשאת מעל שרי, ומרקם היחסים בתוך המשפחה נפגם. שרי פונה לאברם וטוענת שהוא גרם לה עוול ודורשת מאברם, שיעמוד לצדה ויתמוך בה, "חֲמָסִי עָלֶיךָ אָנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחֵיקֶךָ וַתֵּרֶא כִּי הָרָתָה וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ" (בראשית ט"ז פסוק ה'). הוא מצידו מגיב בפאסיביות ואומר לשרי "הִנֵּה שִׁפְחָתֵךְ בְּיָדֵךְ עֲשִׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינָיִךְ". שרי מענה את הגר וזו בורחת אל המדבר, בכך מעמידה את חייה וחיי בנה בסכנה. בפרק כ"א אנו עדים לקונפליקט ההולך ומחריף בין שרי להגר שפחתה וישמעאל בנה. לאחר לידת יצחק בפרק כ"א הקונפליקט בין הנשים הולך ומתעצם. אברהם עורך משתה עם היגמלו של יצחק, וגם כאן דורשת שרי לגרש את הגר ובנה לאחר ששרי ראתה את בן הגר המצרית, אשר ילדה לאברהם –מצחק"(בראשית כ"א פסוק ט'). מה היה חטאו של ישמעאל ששרי תופסת את בן האמה המצחק בבנה? פירושים רבים למילה "מצחק". המשותף לכל הפירושים למילה "מצחק", מכוונת לקונוטציה שלישית ומאירה את ישמעאל באור שלילי. אלה נועדו להצדיק את גירושה. פירושו של **הרמב"ן** מחזק את הקונוטציה השלילית הזו של התנהגותו של ישמעאל. הרמב"ן מציג שלשה פירושים למילה: "לשון עבודה זרה, לשון רציחה, לשון גלוי עריות, מריב עם יצחק על הירושה ואומר אני בכור ויורש פי שנים". שרי מצידה, מסבירה לאברם שדרישתה נובעת מרצונה לדאוג לכך שיצחק יקבל את כל ירושתם ולא יתחלק עם ישמעאל הבכור. דרישתה זו של שרי מציבה את אברם שוב בקונפליקט בין שתי נשותיו ושני בניו. מערכת היחסים העכורה הזו במשפחת אברם, בעקבות ההצעה של שרי להיבנות משפחתה, הולכת ומסתבכת ונראה כי שרי פעלה מתוך מחשב וכוונה טובה אך יחד עם זאת לא לקחת בחשבון את ההשלכות העתידיות העלולות להיות במעשה זה. יש פרשנים הסבורים ששרי פעלה בשיקול ובמחשבה קודם הצעתה לאברם, יחד עם זאת היא לא ציפתה כי הגר תתנשא עליה, ותגרום

		להעכרת מערכת היחסים ויהוו אירועים הרי גורל בתוך המשפחה. ההתנשאות הזו יצרה מלחמת אגו בין השתיים. **נויה שגיב** באומרה כי:" את צערה של שרי- אי אפשר בכלל לשפוט" היא לא צפתה את רגשותיה בסיטואציה שנוצרה בין שתי הנשים. מה שהתחיל כפתרון בין שתי הנשים הפך לבעיה. למאבקים על רחם ועל אגו התדרדרות זאת משקפת את חוסר **הסולידריות המשפחתית** בבית משפחת אברהם. מנגד, יש הטוענים כי שרי פעלה ללא חשיבה מרחיקת לכת על ההשלכות שעלולות להיות מהצעתה לאברם. כמו כן, שרי לא הייתה שלמה עם ההצעה ועם הניסיון לרצות את אברם, היא בחרה בפתרון שלא נצפה עד הסוף, ולא נצפו השלכותיו על כל הדמויות, הלוקחות חלק בסיפור.

היבט אישי		**היבט ופרשנות/ עמדה/ תובנה אישית** אורי כהן
כסוגיית האישה העקרה הייתה ותמשיך להיות רלוונטית לחברה בה אנו חיים. גם כיום אנו עדים לסיפורים רבים של נשים עקרות הנואשות לילד, והעושות כל דבר על מנת לזכות בפרי בטן. בימינו הודות להתפתחות הרפואה, ישנם פתרונות רבים להתמודד עם העקרות: הפריית מבחנה, אימוץ ואם פונדקאית וכל זוג יכול לבחור את הפתרון הנכון לו. בתקופת התנ"ך לזוג חשוך ילדים לא הייתה בחירה והפתרון היחידי לצאצא הוא להיבנות מהשפחה, שתשמש כאם פונדקאית שנושאת את הילד של הזוג בבטנה ולאחר הלידה הם יגדלו אותו. כל המצב המורכב הזה יוצר קשיים ולפעמים השלכות הרות גורל על הזוגיות. לעיתים הפתרון הוא תוצר של תחושת רגשות אשם, שחשה האישה העקרה אל מול בעלה ומכוונתה לרצות אותו. בפרק ט"ז בפני שרי עמדו שתי אופציות: להיבנות מהשפחה או להישאר חשוכת ילדים ולסמוך על אלוהים, שיקיים את הבטחתו ויפתח את רחמה. מרגע ששרי הבחינה שהזמן עובר ושניהם מזדקנים והבטחת האל טרם התממשה, היא בחרה לרצות את אברם ולהכניס צלע שלישית לזוגיות-את הגר שפחתה ולהיבנות ממנה. בחירה זו התגלתה כקשה מנשוא עבורה, החלטה שאינה עומדת במבחן המציאות. ההחלטה לרצות את אברם ולתת לו את הגר התגלתה כקשה מנשוא עבורה. יחד עם זאת שרי פועלת ברגישות, **בהוגנות ובאנושיות** ובהתאם לחוק הנהוג במזרח הקדום כדוגמת חוק נוזי לפיו הגבירה יכולה להביא בן לבעלה משפחתה. ההתנהלות על פי החוקים מלמדת ששרה פעלה מתוך יושרה. מה שלא צפתה שרי זה ששפחתה תתנשא עליה ותתפוס את מקומה לצד אברם אבי האומה. הדבר נכון גם בעינוי הגר. שרי פועלת על פי חוקי המזרח הקדום- חוק חמורבי. לפי חוק זה, שפחה המתנשאת מעל גבירתה, כעונש לא נמכרת לעבדות והגבירה יכולה להשיבה למקומה ומעמדה כשפחה ולהשיב לה כגמולה. לדעתי, שרי לא התמודדה עם כל ההשלכות והמחירים בבחירתה. שרי לא ציפתה שלימים מעשה זה יתגלה מעבר לכוחותיה ויכולותיה הרגשיות. טענה דומה לכך טוענת **נחמה לייבוביץ** המותחת ביקורת על התנהגותה של שרי המתוארת בפסוקים בפסוקים א'-ו' וטוענת ש"אולי רצתה התורה ללמדנו, כי המתמתח מעל לקומת אנוש ומקבל על עצמו		

משימות שמעל לכוחו – ייטיב לשאול עצמו תחילה, אם יוכל לעמוד בהן עד הסוף. שאם לא כן, מוטב לו לאדם שיחיה לפי כוחותיו ולפי הנדרש ממנו". לפי דבריה של ליבוביץ, מן הראוי שהאדם ייקח על עצמו משימות שהוא יכול לעמוד בהן, ולא משימות שהן למעלה מיכולתו ושהוא לא יוכל למלא אותן עד הסוף. הביקורת של נחמה ליבוביץ, על התנהגותה של שרי היא ששרי לא חשבה עד הסוף על הצעתה לאברם, לקחת את הגר שפחתה לאשה שתהרה לו. שרי הייתה צריכה לחשוב על זה לעומק, אם תוכל לעמוד בהצעתה עד הסוף. כלומר, היה עליה לחשוב מה יקרה לכשתהרה הגר מאברם, כדי שלא תתחרט על המעשה. ואכן, לאחר שהגר הרתה, שרי לא יכלה להמשיך ולקבל זאת ולכן היא עינתה את הגר וגרמה לה להימלט למדבר. **איילה פז** גם היא מתייחסת לקושי של שרה עם החלטתה אליו לא הייתה מודעת. היא טוענת:" ששני הפעלים "וַתְּקַצְּפ", "וַתְּעַנֶּהָ" מתארים גם הם את עולמה הפנימי של שרי. השימוש בשני הפעלים יוצר השהיה, קודם לקחה אחר כך נתנה. השהיה זו עשויה לרמוז על הקושי שבו נתונה שרי. גם כעת, כשכבר החליטה ליזום ולבצע מעשה, עדיין היא משתהה ומהססת. היסוס זה מקורו יכול להיות הן בקושי הנפשי בנתינת אישה אחרת לבעלה" פז מבססת את עמדתה גם על כעסה של שרה על אברהם שבו "שרי מגוללת בפני אברם את אשר אירע. בתיאורה משולב פרט שלא היה בתיאור של הדברים עד עתה. את נתינה הגר לאברם שרי מתארת במילים: אָנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחֵיקֶךָ. הביטוי "חיקך" מהדהד קרבה, אינטימיות ולא רק לאקט טכני של יחסים עם אישה. מנקודת מבטה של שרי עולה שלאברם הייתה טובת הנאה אישית מכך. כוונתה המקורית של שרי הייתה להיבנות מהגר ולא להפוך את הגר לאשת חיקו של אישה... שרי פעלה בהתאם לחוקי ההיגיון, בהתאם לחוקי הטבע, בהתאם לחוקי המשפט. אולם, כישלון תכניתה מראה שהיה עליה להמשיך להאמין בהתגשמות ההבטחה, למרות היותה מנוגדת לחוקי הטבע..." לפי דברי פז ייתכן ושרי הייתה צריכה להמתין לקיום הבטחות האל ולא לפעול למעורבות ולעשייה. ההשלכות נמשכות גם בדרישת שרי מאברם בפרק כ"א - לגרש את הגר ואת ישמעאל מבלי למצוא פתרון הולם (הסיבות לגירוש הוזכרו קודם לכן). התגובות שלה בשני הפרקים מאוד קיצוניות ומלמדות על חוסר איזון ועל מצב רגשי שביר.		

תובנה אישית		**היבט ופרשנות/ עמדה/ תובנה אישית** רחל לוי
היחס לאדם החלש והאחריות המוסרית כלפיו הם סוגיות שהיו וימשיכו להיות רלוונטיות לחברה שבה אנו חיים. גם כיום אנשים מתמודדים עם פגיעה, קנאה ומשברים במערכות יחסים, ולעיתים הכאב האישי מוביל לפגיעה באחר. מצבים אלה מעוררים שאלה מוסרית: האם מצוקתו של אדם יכולה להצדיק התנהגות פוגענית כלפי מי שתלוי בו? סוגיה זו עולה מתוך סיפורה של שרי והיחס שלה להגר. לדעתי, אף שאפשר להבין את כאבה של שרי ואת		

הקושי שחוותה בעקבות הריונה של הגר, אין בכך כדי להצדיק את עינויה ואת הפגיעה **בכבודה ובביטחונה.** בבראשית ט"ז שרי מציעה לאברם לקחת את הגר שפחתה כדי להיבנות ממנה. אולם לאחר שהגר הרה ומקלה בכבוד גבירתה, מערכת היחסים ביניהן משתנה. שרי פונה לאברם בכעס, והוא משאיר בידיה את הסמכות לפעול כלפי הגר. בהמשך נאמר: „וַתְּעַנֶּהָ שָׂרַי וַתִּבְרַח מִפָּנֶיהָ" (פסוק ו'). הכתוב אינו מפרט כיצד התבטא העינוי, אך בריחתה של הגר בהיותה בהיריון מלמדת על חומרת מצוקתה. אפשר להבין שבמצב זה היא מעדיפה לעזוב את הבית ולצאת אל המדבר, למרות חוסר הוודאות והסכנות הכרוכות בכך. לפי עמדה זו, שרי משתמשת בכוחה כגבירה באופן שאינו ראוי. אחד התומכים בגישה ביקורתית זו הוא **הרמב"ן**, הקובע בפירושו לבראשית ט"ז, ו': „חטאה אמנו בענוי הזה, וגם אברהם בהניחו לעשות כן". הרמב"ן רואה בעינוי הגר חטא ומטיל **אחריות** גם על אברהם, משום שאִפשר לשרי לפגוע בה ולא מנע זאת. מדבריו עולה שהאחריות המוסרית אינה מוטלת רק על מי שפוגע בפועל, אלא גם על מי שבכוחו להתערב והוא נמנע מכך. עוד הוא קושר בין עינוי הגר לבין הסבל שיסבלו צאצאי אברהם ושרה מידי צאצאיה. אפשר להבין קשר זה כביטוי לעיקרון של **מידה כנגד מידה** הפגיעה בהגר עתידה לשוב ולפגוע בזרעם של מי שעינו אותה. זווית נוספת לדיון עולה מן ההקבלה בין עינוי הגר המצרית בבית שרי לבין עינוי בני ישראל במצרים. **חיים חיון**, ברשימתו „פעם למעלה ופעם למטה", מדגיש את האפשרות שמעמדו של אדם יתהפך, ואת האחריות כלפי הגר הנובעת מן ההכרה בכך. רעיון זה מאפשר לבחון את סיפורה של הגר מתוך רגישות למי שנמצאת בעמדת נחיתות ותלויה באחרים. יאיר זקוביץ, העוסק במפורש בהקבלה בין הסיפורים, מצביע על הדמיון בין סבלה של הגר לבין סבלם של בני ישראל: בשניהם מתואר עינוי, ובשניהם האל שומע את מצוקת המעונים. ההקבלה יוצרת היפוך תפקידים: הגר המצרית סובלת בבית אבות האומה, ובהמשך בני האומה סובלים במצרים. בקריאה זו יש ביקורת מוסרית על הפגיעה בהגר ותזכורת לכך שסבלו של האחר ראוי להכרה ולחמלה. גם דברי מלאך ה' להגר מחזקים קריאה המתמקדת במצוקתה: „כִּי שָׁמַע ה' אֶל עָנְיֵךְ" (בראשית ט"ז, י"א). שֵׁם בנה, ישמעאל, מנציח את שמיעת האל לסבלה ומעניק הכרה למי שקולה כמעט אינו נשמע בתוך הבית. עם זאת, המלאך גם מצווה עליה לשוב אל גבירתה ולהתענות תחת ידיה. לכן אין בדבריו גינוי מפורש של שרי, אך אפשר לראות בשמיעת מצוקתה של הגר ובהבטחת עתיד לצאצאיה בסיס לקריאה המבקשת להעמיד במרכז את כבודה ואת אנושיותה. לדעתי, גדולתן של דמויות המקרא אינה מחייבת להצדיק כל מעשה שלהן. דווקא האפשרות לבחון את התנהגותה של שרי באופן ביקורתי מאפשרת ללמוד מן הסיפור על גבולות הכוח ועל האחריות הנלווית אליו. כאבה של שרי ראוי להבנה, אך גם הגר ראויה להגנה וליחס אנושי. הביקורת על שרי ועל אברם מלמדת כי קושי אישי אינו פוטר אדם מאחריות לפגיעה באחר, וכי גם הימנעות מהתערבות עלולה לאפשר לעוול להימשך.		

דו שיח (דיאלוג) בין התוצר היצירתי לבין ההיבט והפרשנות/ העמדה/ התובנה האישית		הפשרה בין שני ההיבטים מבוססת על ההכרה בכך שאפשר להבין את כאבה של שרי ואת המניעים לבחירתה, ובה בעת לבקר את התנהגותה כלפי הגר. שרי פעלה מתוך רצון להיבנות משפחתה ומתוך תקווה להתמודד עם עקרותה, בדרך שהייתה מקובלת בתקופתה. עם זאת, כפי שעולה מן הקריאה הביקורתית, מצוקתה אינה מצדיקה את עינוי הגר. ההבנה למצבה הרגשי צריכה להתקיים לצד ההכרה באחריותה למעשיה ובזכותה של הגר ליחס אנושי ומכבד. לדעתנו, שרי לא העריכה במלואן את ההשלכות הרגשיות של הצעתה לאברם. ייתכן שבשעת ההחלטה האמינה שתוכל להתמודד עם כניסתה של הגר למערכת היחסים, ורק לאחר שהגר הרתה הבינה עד כמה הדבר קשה עבורה. התנשאותה של הגר החריפה את תחושת הפגיעה והאיום על מעמדה. אולם גם אם התנהגותה של הגר מסבירה את התעוררות הכעס, אין היא מצדיקה את הפיכתו לעינוי. ברוח ביקורתה של נחמה לייבוביץ, היה על שרי לבחון מראש את יכולתה לעמוד בבחירתה וברוח ביקורתו של הרמב"ן, גם לאחר שהתברר הקושי, האחריות להימנע מפגיעה נותרה מוטלת עליה ועל אברם. פשרה זו באה לידי ביטוי בדגם באמצעות הצגת נקודת מבטה של שרי. היא יושבת לבדה ומרכינה את ראשה, בעוד אברם והגר יושבים מולה ברגע של קרבה, לפני הביאה. הרכנת הראש מבטאת, בפרשנות המוצעת בדגם, את הקושי שלה לשאת את מימוש ההחלטה שקיבלה. כאילו ברגע זה היא שואלת את עצמה: „מה עשיתי לעצמי?". לעומתה, אברם והגר נראים נינוחים. אברם אינו מפנה אליה את מבטו, אף שהיא נמצאת בקרבתו, ובכך הדגם מבטא את תחושתה שהיא נותרת לבדה עם המחיר הרגשי של בחירתה. זו המחשה אמנותית של עולמה הפנימי האפשרי, ולא תיאור מפורש המופיע במקרא. גם בחירת הצבעים מדגישה את הפער בין הדמויות. דמותה של שרי מפוסלת באפור, בדומה לקירות, וכך היא כמעט נבלעת בסביבתה. בחירה זו מבטאת את תחושתה כבלתי נראית וכמי שמקומה בבית ובזוגיות מתערער. לעומתה, אברם והגר מפוסלים באדום, צבע בולט שעשוי לרמוז על קרבה, תשוקה ואינטימיות. הניגוד בין הצבעים מציג

		את האופן שבו שרי עשויה לחוות את הסיטואציה היא נדחקת לשוליים, ואילו הגר תופסת את מרכז תשומת הלב. עם זאת, הצבת כאבה של שרי במרכז הדגם אינה מבטלת את סבלה של הגר. דווקא ההזדהות עם שרי מחייבת לשאול כיצד אפשר להתמודד עם כאב בלי להעבירו אל אדם אחר. לצד המחשת בדידותה של שרי, הדיון בדגם מבקש להזכיר שגם הגר, הנתונה למרותה, היא אישה בעלת רגשות, צרכים וכבוד. התובנה העולה מן הפשרה היא שוויתור למען האחר מחייב גם הקשבה לגבולותיו ולצרכיו של האדם המוותר. בדגם, בחירתה של שרי מתפרשת כבחירה שיש בה ריצוי והקרבה, שמחירם התברר לה מאוחר מדי. האמרה „סוף מעשה במחשבה תחילה" מדגישה את הצורך לשקול את השלכות הבחירה אולם האחריות המוסרית נמשכת גם לאחר קבלתה. כאשר מתברר שהמחיר כבד מן הצפוי, יש לחפש דרך להתמודד עם הקושי מתוך אחריות, חמלה וכבוד לכל המעורבים.

מושגים

הבטחת האל,חוקי המזרח הקדום, סולידריות משפחתית. הוגנות , אנושיות אחריות, ביטחון,כבוד, מידה כנגד מידה.

מקורות

הרמב"ן, תאריך מאגר ספרות הקודש, בראשית כ"א פסוק ט', הרמב"ן הוא פרשן מקראי מסורתי , הפרשנות שלו שופכת אור על אחת הסיבות לגירוש ישמעאל
נויה שגיב , 2010, פרשת לך לך. על גירוש הגר וישמעאל ועל המעלימים עין, , פורטל עובדי הוראה תנ"ך ממלכתי חט"ע- בראשית ט"ז,חומרי הוראה והעשרה למורה , פסקה רביעית מהסוף, המאמר מתייחס לקושי של שרה לאחר שהגר הרתה ועל ההבנה שזה באמת קשה ולא צפוי
איילה פז , 2022, ניסיונה של שרי לפתור את מצוקת עקרותה – בראשית ט"ז, , מכון הרטמן, בחלק של-מה משמעותם של הפרטים "המיותרים"? סעיף ג וגם פסקה אחרונה לפני ההרחבה, איילה מתייחסת לקושי של שרה בהצעה שלה לאברהם לשכב עם הגר
רמב"ן, ספרות מקרא קודש, בראשית ט"ז פסוק ו' הרמב"ן הוא פרשן מקראי מסורתי , הפרשנות שלו שופכת אור על היחסים במשפחת אברם בעקבות ההתנשאות של הגר ועינוי שרי אותה
חיים חיון, ,2016 "פעם למעלה ופעם למטה" , ,929 פסקה לפני האחרונה במאמר חיון הוא חוקר מקרא, הוא מתייחס במאמרו לחוסר ההומאניות של שרה להגר שמעמדה זהה למעמד של הגרים